

SPECIFIČNE KOMPETENCIJE OVLAŠĆENIH SLUŽBENIH LICA I ISHOD SUDSKOG POSTUPKA

Dr Dragan Arlov

COP - Centar za razvoj kapaciteta u ostvarivanju prava

E-mail: pravo.cop021@gmail.com

Milan Marković

Advokat, Pančevo

E-mail: markovicadvokatmilan@gmail.com

Abstrakt:

Postojanje specifičnih kompetencija ovlašćenih službenih lica policije u vidu:

- ✓ poznavanja pravnog osnova za primenu ovlašćenja (prepoznavanje postojećih problemskih situacija u okviru ukupnog događanja)
- ✓ kvaliteta odluke o započinjanju ili ne, rešavanja određene, pojedinačne problemske situacije)
- ✓ način rešavanja iste (poznavanje principa za uspešno rešavanje, kvalitet izbora i adekvatan način upotrebe alata iz prostora sredstava prinude, kvalitet kontrole lica prema kome se primenjuje ovlašćenja...) i
- ✓ ispunjenja obaveza nakon primene ovlašćenja (pomoć, izveštavanje, utuživanja, dokazivanje...)

bi moralo biti ishod kvalitetne edukacije i obuke ovlašćenih službenih lica sa pravom na primenu ovlašćenja u vidu upotrebe sredstava prinude.

Pisani izveštaj ovlašćenih službenih lica, nakon primene ovlašćenja u vidu upotrebe sredstava prinude, lično je viđenje, često i jedini dokaz u postupku utvrđivanja opravdanosti i pravilnosti primene ovog ovlašćenja. Kvalitetan izveštaj bi morao poslužiti kao svojevrsni scenario za moguću rekonstrukciju događaja povodom koga je, i kako, navedeno ovlašćenje primenjeno. Nedovoljno kvalitetan pisani izveštaj, ostavlja prostor za pogrešno zaključivanje o stvarnom dešavanju, pre, u toku i nakon primene ovlašćenja. Zaključivanje po osnovu nedovoljno kvalitetnog izveštavanja, stvara mogućnost pogrešnih predloga, neadekvatnih planiranja, definisanja programa, edukacije, pa i donošenja odluka drugih državnih ograna.

U radu se na primeru iz sudske prakse, analizira neposredni uticaj kvaliteta pisanog izveštaja ovlašćenih službenih lica kriminalističke policija na ishod sudskog postupka.

KLJUČNE REČI: problemske situacije, sredstva prinude, kontrola lica, izveštavanje, veštak

SPECIFIC COMPETENCES OF AUTHORIZED OFFICIALS AND THE OUTCOME OF COURT PROCEEDINGS

Dr Dragan Arlov

COP - Center for capacity development in exercising rights

E-mail: *pravo.cop021@gmail.com*

Milan Marković

Lawyer, Pančevo

E-mail: *markovicadvokatmilan@gmail.com*

Abstract:

Existence of specific competencies of authorized police officials in the form of:

- the legal basis knowledge for the application of authority (recognition of existing problem situations within the overall event)
  - the quality of the decision to start or not, solving a specific, individual problem situation
  - the way to solve it (knowledge of the principles for a successful solution, quality of choice and adequate method of the use of tools from the area of coercion means, the quality of control of the person to whom it is applied powers...) and
  - fulfillment of obligations after the application of authority (assistance, reporting, prosecution, proof...)
- should be the result of quality education and training of authorized officials with the right to exercise authority in the form of the use of coercion means.

The written report of authorized officials, after the application of authority in the form of the use of coercive means, is personal sighting, often the only evidence in the procedure of determining the justification and regularity of the application of this authority. A quality report would have to serve as a kind of scenario for a possible reconstruction of the event on the occasion by whom, and how, the said authority was applied. Insufficient quality written report, leaves room for wrong conclusion about the actual happening, before, during and after the application of authority. Conclusion based on insufficient quality reporting creates the possibility of wrong proposals, inadequate planning and definition programs, education, and decision-making by other government branches.

The paper analyzes the immediate impact of the quality written report of the authorized persons on the example from court practice officials of the criminal police on the outcome of the court proceedings.

KEY WORDS: problem situations, means of coercion, person control, reporting, expert

UVOD

Policija je specifičan državni organ, a policijski službenici, predstavnici države, sa značajnim ovlašćenjima kao garantima za uspešno obavljanje poverenih im poslova. Pravo ovlašćenih službenih lica policije (OSLP), na primenu ovlašćenja u vidu upotrebe sredstava prinude, značajno utiče na navedenu specifičnost policije. Primena ovlašćenja uslovljena je obavezom uverenja, OSLP, da su za nju, ispunjeni svi zakonski uslovi. Ovlašćena službena lica policije su odgovorna za svoju procenu o ispunjenosti svih zakonskih uslova za primenu ovlašćenja, pa i ovlašćenja u vidu upotrebe sredstava prinude.

Sposobnosti ovlašćenih službenih lica policije, da:

- ✓ pravovremeno prepoznaju ispunjenost svih zakonskih uslova, za primenu odredjenog ovlašćenja (pa i ovlašćenja u vidu upotrebe sredstava prinude),
- ✓ da odluče o njegovoj primeni (ili ne),
- ✓ da odluče o trenutku i načinu započinjanja njegove primene (u funkciji izvršavanja službenog zadatka i rešavanja konkretne problemske situacije koja je činila uslov za primenu ovlašćenja),
- ✓ da blagoremeno i kvalitetno ukažu pomoć eventualno povređenom licu,
- ✓ da kvalitetno (blagovremeno i istinito) izveste (usmeno i pisano) o primeni ovlašćenja,
- ✓ da sačine kvalitetna pisana akta kao deo ishoda primene ovlašćenja pa i inicijative za angažovanje drugih državnih organa...

predstavljaju, izmedju drugih, specifične kompetencije OSLP.

Specifične kompetencije, kao ishod svih oblika edukacije OSLP, su garant, da će posledice, primene ovlašćenja u vidu upotrebe sredstava prinude, ostati u okviru potrebnih – opravdanih štetnih posledica.

Ovlašćena službena lica policije, u funkciji kvaliteta obavljanja poverenih im policijskih poslova, imaju na raspolaganju značajan broj policijskih ovlašćenja. Upotreba sredstava prinude je jedno od predviđenih zakonskih ovlašćenja koje, izmedju ostalog, čini specifičnost policije, u odnosu na druge državne organe. Način primene ovlašćenja, u vidu upotrebe sredstava prinude, utiče na nivo nastalih posledica njihovom primenom.

Zadatak ovlašćenih službenih lica je da posledice primene ovog ovlašćenja, ostanu u nivou opravdanih – neophodno potrebnih štetnih posledica. Ishodi ukupne edukacije policijskih kadrova, bi morale biti opšte i posebne kompetencije ovlašćenih službenih lica za primenu ovlašćenja, pa i upotrebe sredstava prinude, bez nastajanja nepotrebnih štetnih posledica.

Posedovanje navedenih kompetencija su garant:

- blagovremenog prepoznavanja – uverenja o ispunjenosti svih zakonskih uslova za primenu ovlašćenja,
- mogućnosti i osnov za insistiranje na odgovornosti ovlašćenih službenih lica za svoju procenu,
- pravovremene odluke o trenutku započinjanja rešavanja konkretne problemske situacije,
- za izbor adekvatnih alata, u zadovoljenju definisanih principa, za rešavanje problemskih situacija,
- za izbor kvalitetnog načina upotrebe sredstava prinude (vreme trajanja, prestanka, izbora drugih sredstava...),
- kvalitetne kontrole lica, prema kome se upotrebljavaju sredstva prinude, kao kriterijuma kvaliteta primene ovlašćenja u vidu upotrebe sredstava prinude,
- mogućnosti kvalitetnog izveštavanja o upotrebi sredstava prinude,
- mogućnosti spoznaje istine o događanju i osnova za donošenje odluke o opravdanosti i pravilnosti upotrebe sredstava prinude, od strane lica koja nisu bila na mestu događanja,
- mogućnost doprinosa kvalitetu postojećih ili budućih programa edukacije policijskih kadrova (ali i drugih koji se neposredno ili posredno susreću sa prostorom primene ovlašćenja u vidu upotrebe sredstava prinude: radnika pravosudnih organa, komunalna milicija, privatno obezbeđenje...), u smislu uticanja na znanja, umenja i sposobnosti, a time i na ostvarenje njihove ukupne uloge u društvu.

Nakon ostvarene primene ovlašćenja u vidu upotrebe sredstava prinude u izvršenju konkretnog službenog zadatka, OSLP su u obavezi da o istom blagovremeno i istinito sačine izveštaj koji je između ostalog i inicijalni akt za postupanje drugih državnih organa, pa i u vidu podnošenja konkretnog optužnog predloga od strane nadležnog Javnog tužioca.

PROBLEMSKA SITUACIJA NEOPHODAN OSNOV ZA PRIMENU OVLAŠĆENJA

Problemska situacija se tumači kao jasno definisano stanje ili događanje, iz koga se sa sigurnošću može prepoznati trenutak kada su ispunjeni svi zakonski uslovi za osvrarivnje prava naprimenu ovlašćenja u vidu upotrebe sredstava prinude (Arlov, 2020: 135). U Zakonom o policiji (ZoP) R Srbije u članovima od 105 do 128 definisan je prostor sredstava prinude tako je moguće prepoznati 4 osnovne problemske situacije kao osnov za primenu ovlašćenja u vidu upotrebe sredstava za vezivanje. Predviđeno je da se ista mogu upotrebiti radi:

- sprečavanja napada,

- otpora,
- bekstva i
- samopovređivanja.

Kod drugih sredstava prinude (npr. fizičke snage), izostavljena je opšta problemska situacija bekstva, svakako, mišljenjem autora, krajnje opravdano. Bitan osnov za ovakav stav je činjenica da upotreba sredstava za vezivanje, u uslovima kada lice ne prihvata da bude vezano, nije moguća bez njegovog dovođenja u poziciju za vezivanje upotrebom alata fizičke snage (Arlov, 2006: 633), kao i nemogućnost kvalitetne kontrole vezanog lica prilikom čuvanja, vođenja, ukrcavanja, transporta, iskrcavanja....

Za potrebe realizacije studije slučaja u nastavku, izdvojene su i bliže prikazane problemske situacije napada i otpora što ne umanjuje potrebu i opravdanost definisanja druge dve opšte problemske situacije u vidu bekstva lica i samopovređivanja istog.

Napad se u ZoP-u definiše kao svaka radnja preduzeta da se napadnuti povredi ili liši života, da se nasilno uđe u objekat ili prostor oko objekta u koji je ulaz zabranjen ili da se policijski službenik omete ili spreči u izvršenju službene radnje. Prethodna opšta problemska situacija obiluje značajnim brojem posebnih problemskih situacija po osnovu više kriterijuma (prostor, vreme, lice, predmeti, način...) kao i ogroman broj mogućih pojedinačnih problemskih situacija, jedinstvenih samo sebi svojstvenih poput, npr. jedinstvenog matičnog broja građana (npr. na određenom prostoru, određeno lice, određenim predmetom, na određen način.... napadne određeno OSL ili drugo lice...).

Otporom se smatra svako suprotstavljanje zakonitim službenim merama i radnjama koje se može vršiti oglašivanjem ili zauzimanjem klečećeg, sedećeg, ležećeg ili sličnog položaja (kao posebni oblici pasivnog otpor lica), ili zaklanjanjem, držanjem za lice ili predmet, otimanjem, stavljanjem u izgled da će se lice napasti, ili preduzimanjem slične radnje (kao posebni oblici aktivnog otpora lica).

Stavljanje u izgled da će se napasti OSL najavom – pretnjom, posedovanjem predmeta pogodnog za povređivanje, pokušaj uzimanja, stavljanje u izgled da će se napasti drugo lice posedovanjem takvog predmeta, njegovo postojanje i dostupnost, prethodno postupanje lica, karakteristike i sposobnosti, su elementi moguće pojedinačne problemske situacije koja u osnovi pripada obliku ponašanja definisnom kao aktivni otpor a u isto vreme može biti i faza neposredno pre započinjanja napada.

Prethodno je veoma bitno u studiji slučaja koji sledi, s obzirom na procenu OSL postupajućih u konkretnom događaju, a u smislu donete odluke o „izboru“ započinjanja rešavanja pojedinačne problemske situacije u okviru izvršenja službenog zadatka.

Otimanje pretpostavlja postojanje neposrednog fizičkog kontakta (OSLi lica prema kome se upotrebljava određeno sredstvo prinude sa ciljem ostvarivanja kvalitetne kontrole, blagovremeno i bez nastajanja nepotrebnih štetnih posledica) ali bez ostvarenog nivoa osećaja bola (kao neophodno potrebne štetne posledice na putu ostvarivanja kvalitetne kontrole) kod lica prema kome se upotrebljava fizička snaga ili sredstva za vezivanje, te se tako stvara mogućnost licu da postupa otimanjem kao vidom aktivnog otpora.

I pored izrazite različitosti pojedinačnih problemskih situacija, izvesno je i postojanje nekih zajedničkih karakteristika ili posebnosti koje daju osnovu za definisanje pravila ili principa u smislu doprinosa efektivnijem učenju, a time i uspešnom rešavanju pojedinačnih problemskih situacija u budućem izvršavanju službenih zadataka (Arlov, 2020: 165).

Osećaj bola ili osujećenje njegovog nastajanja (vreme i kvaliteta), kriterijumi su za vrednovanje svakog pojedinačnog sredstva prinude, a posebno grupe alata definisane u ZoP-u kao fizička snaga.

Realan odnos između problemskih situacija i upotrebljenih sredstava prinude, za njihovo uspešno rešavanje i izveštavanje nakon upotrebe, stvara veću mogućnost kvalitetne rekonstrukcije događanja, time i kontrole postupanja pripadnika policije, ali i njihove zaštete. U svrhu prethodnog, značajnu ulogu ima postojanje očevidaca događanja, a posebno video zapisa (moguće različitog porekla).

Dostupnost novih tehnologija, a naročito u vidu video zapisa, bez obzira na njihovo poreklo, značajno mogu pomoći u utvrđivanju stvarnog događanja, time i jedine istine o opravdanosti i pravilnosti primene ovlašćenja od strane policije.

STUDIJA SLUČAJA

Dogadjaj

Dana 21.10.19. dva policijska službenika u uniformi, Policijske uprave (PU) u Pančevu, pokušali su ostvariti kontakt sa licem (Lice 1 – L1)¹ za koje je postojala prijava o izvršenom nasilju u porodici u mestu Jabuka, ulica Nikole Tesle 31 a nad svojom venčanom suprugom (Lice 2 – L2) po čijoj se prijavi i započelo postupanje. Isti su ostvarili samo verbalnu komunikaciju, s obzirom da se L1 zaključalo u prostorije svoje kuće i nije htelo postiti ovlašćena službena lica policije da uđu. U toku postupavanja OSLP, isti su dobili informaciju od Držurne službe PU Pančevo o preuzimanju postupanja od strane kolega Kriminalističke policije iste PU (OSL1, OSL2 i OSL3)². Postupanje ovih policijskih službenika bilo je po osnovu Naredbe za pretresanje stana osumnjičenog, izdate od sudije za prethodni postupak Osnovnog suda u Pančevu.

Analiza događanja

U okviru obrazlaganja postojanja opravdane sumnje da je L1 izvršilo krivično delo **napada na službeno lice u vršenju službene dužnosti iz čl. 323 Krivičnog zakonika R Srbije**, postupajuća Zamenica javnog tužioca (ZJT) se u potpunosti koristila pisanim informacijama dobijenim od postupajućih policijskih službenika Kriminalističke policije PU Pančevo, a sa idejom podnošenja optužnog predloga Osnovnom sudu u Pančevu.

Nakon poziva policije „Policija iziđite napolje!“ isti je (L1) izleteo iz kuće sve sa praznom flašom od pelinkovca koju je držao za grlić i istom je zamahivao i pokušavao da udari sva tri policijska službenika te ih je vređao i nazivao pogrđnim imenima, kada ga je OSL1 savladao i oborio na zemlju, nakon čega je OSL2 i OSL3 udarao rukama nogama i telom dok su mu stavljale službene lisice na ruke.

Tok postupaka nakon podnošenja optužnog predloga

Nakon podnošenja optužnog predloga Osnovnom sudu u Pančevu dana 01.11.2019. godine od strane OJT Pančevo,

- zakazan je glavni pretres za dan 20.12.2019. U okviru istog, u svojstvu branioca po službenoj dužnosti, njegov predstavnik po zameničkoj punomoći, predložio je veštačenje upotrebe sredstava prinude i njene opravdanosti, a u liku prvog koautora ovog rada. Sud je usvojio ovakav dokazni predlog i
- doneo Naredbu 30.12.2019. o veštačenju, uz napomenu o potrebi hitnog postupanja s obzirom da se optuženi nalazio u pritvoru u KPZ u Pančevu.
- Nalaz i mišljenje veštaka, sačinjen je i upućen Osnovnom sudu u Pančevu 08.01.2020. godine.
- Nastavak glavnog pretresa, 14.02.2020. godine u okviru koga je izjavu pred Sudom dao angažovani veštak, u celosti ponovio navedeno u prethodno pisanim putem, upućenom nalazu i mišljenju.
- Nastavak glavnog pretresa 01.4.2020. godine, u okviru istog i žalba branioca po službenoj dužnosti u licu drugog koautora ovog rada.
- Apelacioni sud u Beogradu, dana 30.6.2020. godine, rešenjem je usvajio žalbu branioca, ukinuo presudu i vratui predmet na ponovni postupak i odlučivanje, a radi donošenja nove zakonite odluke.
- Zakazan i održan glavni pretres 15.7.2020. godine i
- Doneta presuda 10.8.2020. godine a okrivljeni proglašen krivim za delo Sprečavanja službenog lica u vršenju službene radnje iz čl. 322 st. 1 Krivičnog zakonika.

Iskazi oštećenih OSL i njihove izjave kao dopune iskaza prilikom glavnog pretresa u svojstvu svedoka³

OSL1 – „Obavlja o sam datom prilikom poslove javne bezbednosti i bio sam upućen radi izvršenja službenog zadatka od neposrednog rukovodioca (OSL3), koja me je uputila da dođem na adresu kod optuženog a i ona je bila sa mnom prisutna. Rekao sam optuženom da sam policajac i pokazao sam i službenu legitimaciju koju sam imao na vidnom mestu na grudima, opirao se datom prilikom i napo nas je fizički. Nisam steko utisak da je bio pod dejstvom alkohola. Bio sam iznenađen kada se on opirao mojim službenim radnjama, ali sam morao

¹ Osumnjičeni za utuženo delo je lice muškog pola, starosne dobi oko 76 godina, telesne visine oko 165cm, telesne mase oko 70kg, slabe pokretljivosti i akutno alkoholisan. Lice je slabog zdravstvenog stanja, penzioner, pismen sa završenom OŠ, niskog materijalnog stanja. Oženjen je i živi u disharmoničnoj bračnoj zajednici sa suprugom nad kjom je i ranije vršio nasilje. Osuđivan je zbog KD nasilje u porodici prema supruzi. Iz postojećeg braka ima dvoje punoletne dece (sin i ćerka) koji žive odvojeno.

² OSL1 – lice muškog pola, starosne dobi 37 godina, u činu kapetana policija sa završenom KPA po NPP PA, raspoređen na poslove i radne zadatke OSL u Grupi za suzbijanje imovinskih delikata. Telesne visine 169cm i telesne mase 75kg.

OSL2 - lice ženskog pola, starosne dobi 34 godina, u činu kapetana policija sa završenom PA, raspoređena na posove i radne zadatke OSL u Grupi za suzbijanje krvnih i seksualnih delikata. Telesne visine 168cm i telesne mase 55kg.

OSL3 - lice ženskog pola, starosne dobi 42 godine, u činu kapetana policija sa završenim Defektološkim fakultetom, raspoređena na posove i radne zadatke OSL Rukovodioca grupe za suzbijanje maloletničke delinkvencije i nasilja u porodici. Telesne visine 159cm i telesne mase 58kg.

³ iz predmetnih dokumenata, verno su navedeni delovi iskaza bitni za temu rada

postupiti po zadatku. Objasnio sam mu o čemu se radi i da treba da ide u stanicu sa nama da se obavi razgovor sa njime a on je sve vreme pretio i vređao nas je. Pretio je da će nas ubiti, da će baciti bombu, nazivao nas je pogrđnim imenima, i psovao nas je neprestano. Prvo je mene napao pa sam uspeo da izbegnem udarac flašom kada je krenuo istom da me udari u predelu glave, pa sam tada primenio fizičku snagu, izbio mu flašu iz ruke i „polugom na laktu“ lice doveo u položaj za vezivanje i ostalo je da se savlada i druga ruka optuženog, ali je on svo vreme šutirao nogama koleginice koje su prišle sa strane i pružao im otpor pri vezivanju i u tom otimanju je povredio koleginicu (OSL3)... Sačinio sam izveštaj o upotrebi sredstava prinude naoptuženog. Ne bih mogao tačno stručno da preciziram kako sam ga doveo u položaj da mu koleginice stave lisice da li se to zove poluga na laktu, ili pak „ključ na laktu“, stvarno mislim da se radi samo o terminima a suština je da sam primenio silu na njega jer je odbio da postupa po mom nalogu. Ležao je na stomaku, bočno i krenuo je da me udari prvobitno pa sam ga spustio na tlo, mada je on pokušavao stalno da me udara i tom otimanju mi je povredio koleginicu, jer je on jednu ruku držao za tlo i opirao se i nije želeo da joj da da bi mu stavila lisice.“

OSL2 – U celosti je ponovila iskaz dat pred javnim tužiocem u aktuelnom predmetu uz napomenu da želi dopuniti dati iskaz pa je izjavila „da smatra da je najteži deo postupanja po službenom zadatku bilo to da optuženog onesposobimo u smislu da mu povežemo obe ruke, jer se on time otimao i u tom otimanju je povredio oštećenu (OSL3). Nije odavao utisak da je bio u alkoholisanom stanju, niti se osećao na alkohol ali ipak je postupao suprotno našim zahtevima i bio izrazito agresivan prema nama jer uprkos jasnim naređenjima da spusti flašu i da se smiri on je nastavio sa napadom.“

OSL3 – U celosti je ponovila iskaz dat pred javnim tužiocem u aktuelnom predmetu uz napomenu da želi dopuniti dati iskaz pa je izjavila: „Ponavljam još jednom kolega (OSL1) je uspeo da optuženog obori ali smo imali problema da mu da tako kažem povežemo obe ruke zajedno, jer on je jednu ruku držao uporno ispod sebe i sve vreme se otimao kako ne bi mogli da mu stavimo lisice na ruke. Zadobila sam dve-tri ogrebotine i to rukom i u vezi toga sam raspolagala medicinskom dokumentacijom koja je predata u dalje postupanje. Bio je u ležećem položaju dok smo pokušavali da mu stavimo sredstva za vezivanje na ruke. Bio je bočno postavljen i jednu ruku je uporno držao ispod sebe, a sa drugom rukom se opirao našim radnjama i tom opiranjju me je povredio“.

Iskaz optuženog

Došle su dve ženske osobe i jedan muškarac koji je razvalio četvoro vrata kuće, nakon čega su ga oborili i tukli, dok su ga te dve ženske osobe šutirale, jedna u zadnjicu a druga u glavu dok on njima nije zadao nikakve povrede... prilikom zajedničkog izlaza sa policijskim službenicima iz hodnika, pa su pitali šta čeka, dok se on ogledao u ogledalo pa ga je tada policajac obgrlio, te ga bacio na zemlju. Ponovio je da se to događalo u hodniku dok se nalazio na truhu pa mu je tada inspektor za koga misli da se zove... (OSL1) stavio lisice, dok su ga dve ženske osobe čekale u verandi. Nadalje je naveo da su ga na zemlji šutirali svuda po telu, nakon čega su ga odveli do službenog automobila koji se nalazio 300 metara od kuće. Naveo je da je svedok ... video događaj.

Drugi izvori informacija o događaju

Nije bilo informacija o događanju, drugog porekla. Predlog odbrane o angažovanju očevidca događaja, ZJT je tumačila kao pokušaj odugovlačenja postupaka. Sud je prihvatio takav stav.

SPECIFIČNE KOMPETENCIJA AKTERA

Izveštaj OSL o upotrebljenom sredstvu prinude, veoma često, nije dovoljan izvor informacija za kvalitetno zaključivanje o primeni ovlašćenja u vidu upotrebe sredstava prinude, a kvalitet istog je u direktnoj povezanost sa specifičnim kompetencijama OSL koje ga je sačinilo.

U nastavku su prikazane neke od činjenica koje ukazuju na nivo specifičnih kompetencija postupajućih policijskih službenika kao i drugih učesnika. Navedene činjenice su bilo osnov za ulaganje žalbe branioca po službenoj dužnosti, kao i prihvatanja iste od strane apelacionog suda i vraćanja na ponovni postupak i odlučivanje u okviru koga je okrivljeni oslobođen dela za koje se optužnim predlogom ZJT prethodno teretio.

- ✓ Izbor pojedinačne problemske situacije koju su OSLP odlučili za započetno rešavati, ukazuje na neprepoznavanje prethodnih (blažih kakav je npr. pasivni otpor stajanjem, aktivni otpor stavljanjem u izgled da će se napasti posedovanjem predmeta pogodnog za povređivanje...) ili pogrešnu odluku o propuštanju započinjanja rašavanja istih, te su napad flašom, „izabrali“ kao aktuelnu u okviru ukopnog događanja;
- ✓ Način opisa ali i prikazanog rešavanja problemske situacije napada flašom, od strane OSL1, (izbio mu flašu iz ruke i „polugom na laktu“ lice doveo u položaj za vezivanje i ostalo je da se savlada i druga ruka optuženog, ali je on svo vreme šutirao nogama koleginice koje su prišle sa strane i pružao im otpor pri vezivanju i u tom otimanju je povredio koleginicu... nemože tačno stručno da precizira kako ga je doveo u položaj da mu koleginice stave lisice, da li se to zove poluga na laktu, ili pak „ključ na

laktu“, misli da se radi **samo** o terminima a suština je da je primenio silu na njega jer je odbio da postupa po njegovom nalogu... Ležao je na stomaku, bočno i **krenuo je da ga udari** prvobitno pa ga je **spustio** na tlo, mada je on pokušavao je stalno da ga **udara** i tom **otimanju** mu je povredio koleginicu, jer je on jednu ruku držao za tlo i opirao se i nije želeo da joj da da bi mu stavila lisice) ukazuje na neposredovanje specifičnih kompetencija u definisanju ali i rešavanju i izveštavanju o primenjenom ovlašćenju u vidu upotrebe sredstava prinude;

- ✓ Izjava da je ostalo da se savlada i druga ruka ukazuje na izostajanje specifičnih kompetenciju naophodnih za ostavarivanje kvalitetne kontrole nad licem koje je svojim postupanjem stvorilo uslove za primenu ovlašćenja (posedovanje kompetencija u vidu pojedinačnih alat iz prostora fizičke snage, vrednovanje istih po kriterijum stvaranja osećaja bola kao neophodno potrebne štetne posledice...);
- ✓ Broj angažovanih ovlašćenih službenih lica u lišavanju slobode okrivljenog sa nevedenim karakteristikama i sposobnostima, takođe ukazuje na izostajanje specifičnih kompetencija OSL u prostoru upotrebe sredstava prinude, a posebno sredstava za vezivanje i ukupne kontrole lica;
- ✓ Izjave OSL2 i OSL3 o težini postupanja po službenom zadatku u delu ostvarivanja kontrole, nad ooptuženim da ga **onesposobe** u smislu da mu **povežu obe ruke**, jer se on otimao i jednu ruku **držao uporno ispod sebe**, takođe ukazuju na nepostojanje specifičnih kompetencija u vidu upotrebe sredstava prinude (alati fizičke snage u funkciji kontrole lica ali i dovođenja istog u poziciju za upotrebu sredstva za vezivanje).
- ✓ Kvalitet datih iskaza OSL (pred OJT, ponovljenih i dopunjenih pred sudom), prikazanih u aktima suda, po kruterijumu stručnosti u prostoru primene ovlašćenja u vidu upotrebe sredstava prinude, je veoma nizak (lice je izletelo, pojavilo se , izašlo... savladao ga a ostalo je da se savlada i druga ruka, najveći problem je bio vezati drugu ruku... lice je držalo ruku ispod sebe... pružao otpor i napadao ih... opirao se...);
- ✓ Neadekvatnom primenom ovlašćenja u vidu upotrebe sredstava prinude (broj lica, izbor alata, način upotrebe...) OSL su stvorila uslove za nastajanje nepotrebnih štetnih posledica kod osumnjičenog te nejegove nekontrolisane reakcije koje su potom tumačili kao opiranje, otpor, napad...
- ❖ Branilac po službenoj dužnosti je iskoristio svoje pravo i predložio angažovanje stručnog lica u tumačenju prostora primene ovlašćenja u vidu upotrebe sredstava prinude od strane postupajućih policijskih službenika. Između ostalog i na osnovu sačinjenog izveštaja i mišljenja veštaka, uložio žalbu koju je apelacioni sud prihvatio. Svakako da prethodno ne bi bilo moguće da branilac nije posedovao specifične kompetencije u prostoru policijskih ovlašćenja, pa i u vidu upotrebe sredstava prinude;
- ❖ Zamenica JT pitanjem „Šta treba policijski službenik da preduzme u slučaju da bude napadnut, kao što je to bilo u konkretnom slučaju“, ostavila je prostora za verovanje da njene specifične kompetencije (bitne za konkretni predmet) nisu na nivou potrebnih s obzirom da izneseni stav ukazuje na nepoznavanje postojanja drugih problemskih situacija (aktivni otpor...), kao osnova za primenu ovlašćenja u vidu upotrebe sredstava prinude ali neadekvatnog korišćenja terima ovog prostora (*prilikom pružanja pasivnog otpora udarao...*);
- ❖ U presudi kao finalnom aktu postupka (U IME NARODA) na više mesta se pojavljuju detalji koji ukazuju na nedovoljno poznavanje prostora ovlašćenja u vidu upotrebe sredstava prinude ili bar ostavljaju prostora za sumnju u isto:
  - „Sud posebno ceni mišljenje veštaka da izlazak okrivljenog iz svoje kuće sa flašom u ruci nije mogao biti tretiran kao napad na službeno lice već samo kao **neprimereno opiranje** sprovođenju službene radnje, te je sud prekvalifikovao krivično delo za koje se teretio okrivljeni“ – **ovakav stav se na nalazi u izveštaju i mišljenju veštaka**. Veštak je argumentovano ukazao na postojanje pojedinačne problemske situacije u vidu pojave lica sa flašom u ruci kao oblika aktivnog otpora ali nikakvog primerenog ili ne, opiranja nema u uslovima kada izveštaj sačinjava i daje mišljenje kompetentno lice u liku veštaka.
  - Kako su radnje policijskih službenika već bile u toku, sud to stanje navodi kao osnov za prekvalifikaciju krivičnog dela sa napada na sprečavanje, što je teško braniti.
  - Sud je zauzeo pravno stanovište da su iskazi svedoka (OSL1, OSL2 i OSL3) u dovoljnoj meri nekontradiktorni, usaglašeni, nepristrasni, prihvatljivi, eksplicitni, potkretpljeni iskazima druga dva OSL, u međusobnoj logičkoj sprezi, i kao takve ih prihvatio u celosti. Svakako da bi bilo neočekivano da je suprotno s obzirom na činjenicu da su u pitanju – kolege!
  - Sud nije insistirao na drugim izvorima informacija o konkretnom događaju te je tako propustio priliku za izvesniju spoznaju istine.

ZAKLJUČAK

Uskraćivanje prava, lišavanjem slobode određenog lica, bilo je i jeste, prostor interesovanja i nauke i struke. Ishod takvih interesovanja je i udžbenička literatura u prostoru kriminalistike, time i posredan uticaj na nivo specifičnih kompetencija svršenih studenata studija prava, bezbednosti... time posredno i državnih službenika ministarstava prosvete, pravde, policije...

Kvalitet usmenog, i naročito izveštavanja u pisanom obliku, od strane OSL policije koje je primenilo ovlašćenje u vidu upotrebe sredstava prinude, ima veoma važnu ulogu na putu spoznaje istine o događanju, pa i o lišavanju slobode, pod uslovom da se njime nedvosmisleno, između ostalog definiše i:

- službeni zadatak koji je izvršavan,
- pojedinačna problemska situacija koje je bila osnov za primenu ovlašćenja u vidu prinude,
- postojanje prethodnih ili naknadnih problemskih situacija,
- odluka, kao diskreciono pravo, o primeni ili ne, postojećeg prava, za pojedinačne problemske situacije,
- izabrni alati u zadovoljenju principa na putu uspešnog rešenja, time i njihove adekvatnosti,
- način ostvarene kontrole lica,
- učešće i uloga drugih OSL policije u primeni ovlašćenja,
- vreme trajanja primene ovlašćenja,
- vreme, način i osnov prestanka primene ovlašćenja,
- posledice primene ovlašćenja,
- svedoci ukupnog, ili određene faze, događanja,
- postojanje video zapisa ili dokaza drugog porekla...

Ukupno posmatrano, pisani izveštaj OSL policije bi morao biti na nivou kvalitata koji bi omogućio rekonstrukciju događanja i razumevanje istog od strane onih koji nisu bili na mestu događanja (Arlov, 2016: 91). U isto vreme pokazuje se opravdana potreba za korekciju programa edukacije svih kadrova koji se na posredan ili neposredan način, u svom radu susreću sa sadržajima ovlašćenja ovlašćenih službenih lica u vidu upotrebe sredstava prinude.

ЛИТЕРАТУРА

1. Арлов, Драган 2003, *Физичка снага као средство принуде у заштити безбедности припадника полиције*. Зборник радова/Међународно научно-стручно саветовање „Угрожавање безбедности припадника полиције – узроци, облици и мере заштите“, Полицијска академија, Београд, стр. 223-230.
2. Arlov, Dragan, 2006, Upotreba sredstava prinude-sredstva za vezivanje, *Bezbednost*. br.4, str. 633-646.
3. Arlov, Dragan 2006, Handcuffs with Two-sided Unlocking Using a Modified Key „*Policing in Central and Eastern Europe, Past, Present and Futures*„, Faculty of Criminal Justice and Security University of Maribor, Slovenija, str. 164-165.
4. Žaberl, Miroslav., Arlov, Dragan., 2007, Nezakonita upotreba sredstava prinude i dužnost Države, da uspešno istraži eventualna nezakonita zadiranja u ljudska prava, *Science-Security-Police, journal of Police Academy*, Br. 3, str. 65-80.
5. Arlov, Dragan 2008, Upotreba sredstava prinude u funkciji lišenja slobode lica zatečenog u izvršenju krivičnog dela „*Primjena savremenih metoda i sredstava u suzbijanju kriminaliteta*“, Internacionalna asocijacija kriminalista, Brčko, str. 461-469.
6. Arlov, Dragan 2009, Kvalitet upotrebe i izveštavanja o upotrebi sredstava prinude u funkciji unapredjenja policijskih poslova bezbednosti saobraćaja *Bezbednost*. God.51, br.1-2, str. 275-284.
7. Arlov, Dragan 2010, *Aktivni otpor učesnika u saobraćaju kao osnov za primenu policijskih ovlašćenja*, Zbornik radova, „Unapredjenje policijskih poslova bezbednosti saobraćaja“, Vrnjačka Banja, str. 153-159.
8. Arlov, Dragan 2011, *Kompetencije ovlašćenih službenih lica kao pozitivan ishod kvalitetne edukacije*, Zbornik radova sa naučnog skupa „*Dani Arčibalda Rajsa*“, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, str. 77-88.
9. Arlov, Dragan i Janković, Radivoje, 2013, *Veštačenje primene ovlašćenja u vidu upotrebe sredstava prinude kao neophodnost u spoznaji istine*, „Nove sigurnosne ugroze i kritična nacionalna infrastruktura“ III međunarodna znanstveno-stručna konferencija, Policijska akademija MUP-a R Hrvatske, Zagreb, str. 15-26.
10. Arlov, Dragan i Ivanović, R. Aleksandar 2015, *Quality of the use of the means of coercion and determining their justifiability and regularity in order to build the trust of citizens in state institutions*, Zbornik radova međunarodnog naučnog skupa „*Dani Arčibalda Rajsa*“, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, str. 423-429.

11. Dragan Arlov i Milan Popović 2016, *Kvaliteta utvrđivanja opravdanosti i pravilnosti upotrebe sredstava prinude u funkciji jačanja odnosa policije i drugih građana*, 5th international scientific and professional conference 'Police college research days in Zagreb' New Technologies and Methods Used for Improvement of the Police Role in Security Matters, ZAGREB, str. 419-430
12. Arlov, Dragan 2016, Analiza sadržaja problematike lišavanja slobode u nacionalnim udžbenicima iz kriminalistike, *Bezbednost* 58, 3, pp. 71-95.
13. Arlov, Dragan, 2020, *Upotreba sredstava prinude – ovlašćenje policije*, Novi Sad, SIA.